MAATALOUS

Ei tässä enää saa työtunneille kunnon palkkaa, talkootyötä tehdään paljon. **SIKATALOUSYRITTÄJÄ JUKKA-PEKKA SAMPOLAHTI, HUITTINEN**

VUOSI 2013

Sikojen hyvinvoinnin parantaminen viivästyy ainakin kymmenessä maassa

Kymmenen vuotta sitten voimaan tulleen sikojen hyvinvointia parantavan EU-asetuksen siirtymäaika päättyi vuoden vaihteessa. Osalla tiloista muutoksia on yhä tekemättä. Myös Suomessa on korjattavaa.

Sikojen hyvinvointia parantavassa asetuksessa vaaditaan muun muassa joutilaiden emakoiden ryhmäkasvatusta ja rajataan lihasikaloiden ritiläpalkkien väli maksimissaan 18 millimetriin. Raoissa sallitaan kolmen millimetrin poikkeama.

Runsaasta siirtymäajasta huolimatta tilanne on samankaltainen kuin vuosi sitten kananmunantuotannossa.

Munien tuotanto perinteisissä häkeissä kiellettiin viime vuoden alusta, mutta se jatkui monessa EU-maassa osin ennallaan. Vielä lokakuussa joka kymmenes EU:ssa tuotettu muna oli peräisin laittomista oloista.

Etelä-Euroopassa rahoitus tiukassa

Brysselissä työskentelevä MTK:n kotieläinasiamies **Marjukka Manninen** toteaa, ettei sikadirektiiviä pidetä kanojen häkkidirektiiviä helpompana.

Jäsenmaiden antamien lokakuisten tietojen mukaan viisi jäsenmaata noudatti direktiivin vaatimuksia täysin ja viisi 90-prosenttisesti.

17 jäsenmaassa osuus jäi alle 89 prosenttiin.

Kaksitoista maata uskoi kuitenkin kaikkien sikatilojensa olevan vaatimusten mukaisia vuoden alussa.

Viisi maata ennusti, että asetusta noudattaa vuoden alussa 90 prosenttia sikaloista. Neljä maata arvioi asetusta noudattavien osuudeksi 70–90 prosenttia.

Heikoimmassa maassa osuus oli lokakuussa vain 33 prosenttia. Tämä maa ei ole antanut ennustetta vuoden 2013 tilanteesta.

Mannisen mukaan vaikeuksia muutosten tekemiseen tuntuu olevan etenkin Etelä-Euroopassa, missä lainoja on hyvin vaikea saada.

> Suomessa valvotaan kuten tähänkin asti.

”Ei vaikuta Suomen lihamarkkinoihin”

MTK:n kotieläinasiamies **Jukka Rantala** arvioi, että Suomen sikatiloista muutokset ovat tekemättä muutamalla prosentilla. Kaikkiaan sikatiloja on runsaat 1 600.

Rantala patistaa Suomen tiloja laittamaan asiat kuntoon nopeasti. ”Tähän on pakko suhtautua vakavasti, vaikka kannattavuustilanne on hyvin vaikea.”

Joillakin tiloilla muutokset ovat kesken, mutta se ei Rantalan mukaan vaikuta sianlihan tuotantomäärään Suomessa.

Brittitutkijat ovat ennustaneet, että asetus vähentäisi EU:n sianlihantuotantoa viidellä prosentilla, koska kaikki eivät pysty ajoissa toteuttamaan vaatimuksia.

”Jos tuotanto alenee edes 2–3 prosenttia, se on iso juttu. Markkinan tiukentuminen nostaisi hintoja”, Rantala toteaa.

Muutokset tuotannossa riippuvat pitkälti kustannusten ja lihan hinnan kehityksestä.

Toteutuminen nähdään keväällä

Jää nähtäväksi, miten nopeasti asetuksen vastaisesti toimivat tilat saadaan eri maissa kuriin.

Tanskalla on kansallinen päätös asetusta rikkovien tilojen sanktioimisesta. Muissa maissa ei ole vastaavaa.

Manninen kertoo, että rikkomusmenettelyihin aiotaan ryhtyä tällä kertaa nopeasti.

”Tarkastusten sanotaan alkavan heti, ja ne kohdistuvat etenkin maihin, joissa prosenttiosuudet ovat pienet.”

Tarkastuksia seuraa jäsenmaan ja komission välinen kirjeiden vaihto. Lopulta edessä on mahdollisesti EU-tuomioistuin, mutta sinne asiat etenevät harvoin.

Suomessa valvotaan kuten tähänkin asti.

”Mitään uutta tai tehostettua valvontaa ei ole tarkoitus ainakaan tässä vaiheessa ottaa käyttöön”, ylitarkastaja **Jaana Mikkola** Evirasta sanoo.

Tiloja valvotaan otannan ja epäilyjen perusteella. Jos puutteita havaitaan, viranomainen antaa määräyksen korjata tilanne tietyssä määräajassa.

Määräaika riippuu muun muassa havaitusta epäkohdasta, sen vaikutuksesta eläinten hyvinvointiin ja sen korjaamiseen vaadittavasta ajasta, Mikkola sanoo.

TERHI TORIKKA

Muutamia vitkastelijoita, joitakin luopujia

Kyselykierros lihataloihin kertoo, että Suomen sikalat täyttävät pääasiassa EU:n hyvinvointivaatimukset, joiden siirtymäaika päättyi vuoden vaihtuessa.

Osa lihataloista arvioi, että muutoksia on tekemättä noin viidellä prosentilla tiloista. Kaikista sikatiloista laskettuna se tarkoittaisi noin 80:tä sikalaa, jotka eivät vielä noudata asetuksen vaatimuksia.

Lihatalot arvioivat, että korjaukset ovat niistäkin pääosassa tekeillä mutta viime tingassa.

Lihasikaloiden ritilöiden osalta asetuksen tulkintaa odotettiin tiloilla pitkään. Kun se tuli, sopivien ritilävalmistajien toimitusajat venyivät jo maaliskuuhun.

Muutamat tilat ovat tietoisesti jättäneet muutokset tekemättä ja luopuneet tuotannosta viimeistään vuoden vaihtuessa.

Kaikkiaan hyvinvointivaatimukset ovat kymmenen vuoden siirtymäajan kuluessa aiheuttaneet muutostöitä sadoissa sikaloissa.

Atria: Yksittäisiä korjaamatta

Atrian eläinlääkäri ja laatupäällikkö **Taneli Tirkkonen** kertoo, että etenkin lihasikaloiden betoniritilöitä on viime aikoina tilattu ja asennettu.

”Suurin osa on tehnyt vaaditut muutokset hyvissä ajoin, mutta yksittäiset tuottajat ovat jättäneet ne viime hetkeen.”

Loppuvuoden aikana asetus on Tirkkosen arvion mukaan aiheuttanut toimia muutamalla kymmenellä sikatilalla, mutta siirtymäajan puitteissa sadoilla.

Atrian tuottajina on noin 600 sikatilaa.

HK:lla noin viisi prosenttia kesken

HK Agrin tuottajista siirtymäajan päättymiseen liittyvät muutokset ovat tekemättä noin viidellä prosentilla.

Tämä tarkoittaa noin 25 tilaa 500:sta.

”Viime hetkiin on jäänyt vain vähän muutoksia”, sianhankintajohtaja **Olli Paakkala** kertoi ennen joulua.

Hän arvioi, että lähelle takarajaa on jäänyt etenkin lihasikaloiden ritilälattioiden muutoksia, koska asetuksen tulkintaa jouduttiin odottamaan joulukuuhun asti.

”Joutilaiden osalta asia oli selvempi ja siinä ollaan loppusuoralla.”

Muutoksia on Paakkalan mukaan tehty pikkuhiljaa muiden remonttien yhteydessä.

”Hyvä, että siirtymäaikaa oli kymmenen vuotta, niin tällaisissa pitääkin olla.”

Paakkala arvelee, että muutosvaatimukset ovat joillakin tiloilla saattaneet nopeuttaa lopettamispäätöstä.

Snellman: Eniten muutoksia ryhmiin

Snellmanin sikapuolen hankintapäällikkö **Martti Hassila** arvioi vuoden lopulla, että yhtiön vajaasta 300 sikatilasta noin viidellä prosentilla on vielä tarvittavia muutoksia tekemättä.

”Tuottajat heräsivät vähän myöhään. Osa ehkä odotti, että vielä tulee lykkäystä.”

Hassilan mukaan korjaustarpeita oli lopulta vähemmän kuin hän ensin pelkäsi.

Eniten muutoksia on tehty ryhmäkarsinoihin.

”Monessa uudemmassa sikalassa ryhmäkoon pienentäminen riitti. Joissakin vanhemmissa pienissä sikaloissa häkkipareja on muutettu ryhmäkarsinoiksi.”

Hassila tietää myös muutaman tilan, joilla ritilän palkkien leveys ei riitä, vaikka rako ei olisi liian suuri.

Tekemättömät korjaukset liittyvät Hassilan mukaan enimmäkseen ritilöihin.

”Myöhään tilanneet eivät ole vielä saaneet uusia ritilöitä.”

Saarioisilla vajaat 10 tilaa vaiheessa

Saarioisten hankintapäällikkö **Paavo Ryymin** sanoo, että muutokset sikatiloilla ovat jakautuneet siirtymäjaksolle melko pitkällä aikavälillä.

Vuoden vaihteessa Ryymin arvioi muutosvaatimusten vaikuttavan vielä 5–6 prosenttiin Saarioisten tuottajina olevista noin 170 sikatilasta, eli noin yhdeksään tilaan.

”Osa on tehnyt muutokset ajoissa, osalla työ on varmaan vielä vaiheessa. Jokunen tiloista varmaan lopettaa asetuksen vuoksi.”

TERHI TORIKKA

”Vielä ei näy valoa tunnelin päässä”

Tunnelin päässä ei vielä näy selkeää valoa, kontiolahtelainen **Jouni Mäkisalo** luonnehtii sikatalouden näkymiä.

Mäkisalolla on runsaan 900 kasvatuspaikan lihasikala.

Alhainen tuottajahinta ja koko ajan kohoavat kustannukset ovat kurittaneet tuotantoa rajusti.

Tiivisteen hinta on Mäkisalon mukaan noussut vuodessa noin 35 prosenttia. Myös polttoainekulut ja viljan hinta ovat nousseet. Lisäksi viljan kuivatuskustannukset olivat märän syksyn takia suuret.

Viime vuonna Mäkisalo korjasi 800 tonnin viljasadon, nyt sato jäi suunnilleen samalta alalta 600 tonniin. Viljan ostotarve kasvaa, ”ellei sikamäärää sitten vähennetä ostotarpeen vähentämiseksi”, hän pohtii.

Sianlihan tähänastiset hinnankorotukset ovat aivan riittämättömiä, Mäkisalo toteaa. Todellinen korotustarve olisi kymmeniä senttejä.

50 sentin korotuksella Suomen sikatalous alkaisi pyöriä kunnolla, hän arvioi. ”Osan siitä pitää siirtyä porsastuottajille. Saataisiin kaikki elämään tässä ketjussa.”

Vaikka näkymät ovat synkät, Mäkisalo aikoo edelleen jatkaa tuotantoa. ”On pakko vain luottaa ja yrittää.”

Monella ei edes ole vaihtoehtoa. Tuetuilla lainoilla investoineet ovat sidottuja tuotantoon, vaikka se ei kannattaisikaan. ”Jos lopettaa ennen kuin määräaika on ummessa, tulee takaisinperintöjä”, Mäkisalo muistuttaa.

Kokonaiskuva unohtuu

Moni unohtaa, miten laajat seurannaisvaikutukset kotimaisella tuotannolla on, Mäkisalo pohtii.

Sianlihassa on tänä vuonna menty alle omavaraisuuden. ”Kun liha tuodaan ulkomailta, ne rahat eivät enää liiku kuntataloudessa. Niillä ei päiväkotia, sairaaloita ja vanhustenlaitoksia pyöritetä. Myös lihan jalostus siirtyy ulkomaille.”

Sikatalouden hiipuminen heijastuu myös viljantuottajien talouteen, kun kotimaan rehukäyttö alenee.

Mäkisalo toivoo, että sianlihantuotanto pystyttäisiin säilyttämään koko Suomessa. ”Vaikka kyllähän se täällä Itä-Suomessa vähissä jo on.”

SATU LEHTONEN

> Vaikka näkymät ovat synkät, aion edelleen jatkaa tuotantoa. On pakko vain luottaa ja yrittää.«
>
> **JOUNI MÄKISALO**

JAANA KANKAANPÄÄ

Joutilaita emakoita ja ensikoita on vuoden alusta lähtien pidettävä ryhmissä ja niillä on oltava riittävästi esteetöntä liikkumatilaa. Osalla tiloista muutos onnistui ryhmäkokoa pienentämällä, osa joutui poistamaan emakkohäkkejä.

”Viljelijäurani tiukin ajanjakso”

”Kyllä nyt eletään viljelijäurani tiukinta ajanjaksoa”, sikatalousyrittäjä **Jukka-Pekka Sampolahti** Huittisten Vampulasta sanoo.

Sampolahti on mukana tuotantorengas Emomylly Oy:ssä. Hän sekä porsittaa emakoita että myy lihasikoja. ”Kaikkea muuta teen paitsi en siemennä.”

Sampolahdella on ollut sikoja vuodesta 1987. Hän muistaa hyvin ajat, jolloin sikatalous oli erittäin kannattavaa.

Nyt tilanne on aivan toinen. ”Kolmen–neljän vuoden ajan on eletty tosi tiukkaa aikaa.”

Hän toteaa ymmärtävänsä hyvin, että moni iäkkäämpi tuottaja haikailee eläkkeelle. ”Ei tässä enää saa työtunneille kunnon palkkaa, talkootyötä tehdään paljon.”

Mitään helpotusta tuottajan tilanteeseen ei tällä hetkellä ole näkyvissä. Sianlihan hintaa on hiukan nostettu, mutta ei läheskään riittävästi. Porsaan hintaan ei ole koko syksynä tullut korotusta, Sampolahti toteaa.

Ainoa myönteinen asia on, että rehukustannusten jatkuva nousu on taittunut. ”Heinä–elokuun vaihteesta lähtien nousu oli viikoittaista, mutta nyt se ilmeisesti on pysähtynyt.”

Rehut ovat vain yksi kustannuserä – kaikki muukin on kallistunut.

Tilanteen ratkaisemiseksi Sampolahti heittää palloa teurastamoille, kaupalle ja kuluttajille.

”Kotimaisen tuotannon arvo pitäisi ymmärtää. Tilastoista näkyy, että sikaloiden määrä vähenee koko ajan heikon kannattavuuden takia. Jos omavaraisuus laskee yhtä alas kuin Ruotsissa, 40–50 prosenttiin, sitä on todella vaikea sieltä enää nostaa.”

Kannattavuuskriisin lisäksi tuottajaa huolestuttavat tulevat tukipäätökset. ”Mikä on 141-tuen tulevaisuus?”

Silti Sampolahti on säilyttänyt perusluottamuksensa maatalouteen. ”Ei tässä hanskoja olla tiskiin lyömässä. Maatalous on kuitenkin perusasia; jos se loppuu, niin kaikki loppuu.”

Työssä on edelleen hienoja hetkiä.

Kuten viime äitienpäivänä. ”Juhlittavana oli kaksi äitiä, vaimo sekä tyttäreni, jolla on pieni vauva. Ajattelin, että hoidan sikalan aikaisin. Kello oli puoli kuusi, oli kaunis aamu ja linnut visersivät. Siinä kun kävelin sikalan käytävällä, tuntui, että tämä on kuitenkin ihan mukavaa hommaa.”

SATU LEHTONEN

> Ei tässä hanskoja olla tiskiin lyömässä. Maatalous on kuitenkin perusasia; jos se loppuu, niin kaikki loppuu.«
>
> **JUKKA-PEKKA SAMPOLAHTI**

Positiivilistalle uudet vaatimukset tänä vuonna

Kannattaa tarkistaa muistilistalta, onko oma yhteistyökumppani yhä listalla

Eläintautien torjuntayhdistys ETT:n ylläpitämän rehualan toimijoiden positiivilistan pääsyvaatimukset muuttuivat vuoden 2013 alussa.

Muutos on osin seurausta rehualaa koskevan asetuksen uudistamisesta.

Uusi asetus rajaa viranomaisten toimintavaltuuksia ja vastuuta rehujen tuontivalvonnassa. Näytteenottovelvoitetta on siirretty enemmän toimijoille.

Positiivilistan säännöt takaavat uutta lainsäädäntöä tiukemman toiminnan.

ETT on lähettänyt kaikille viime vuonna positiivilistalla olleille yrityksille kyselyn halusta sitoutua uusiin sääntöihin.

Tästä lehdestä alkaen julkaistaan uusi positiivilista.

Siinä ovat mukana yritykset, jotka ovat valmiita ottamaan vastuun salmonellariskin hallinnasta uusien sääntöjen puitteissa ja entistäkin vapaaehtoisemmin, ETT tiedottaa.

Uudet säännöt on valmisteltu yhdessä rehusektorin kanssa.

Toimija vastaa salmonellanäytteistä

Rehualan uusi asetus tuo muutoksia kotimaisille kaupallisten rehujen valmistajille, sisämarkkinakauppaa käyville, tuojille, kuljetus- ja varastointiliikkeille ja rahtisekoittajille sekä toiminnan luonteesta riippuen myös alkutuotannon toimijoille.

Merkittävä muutos on myös näytteenottovastuun siirtyminen viranomaiselta toimijoille.

Toimijalla on 1.1.2013 alkaen oltava omavalvontasuunnitelmassaan riskiperusteinen näytteenottosuunnitelma.

Positiivilistan yrityksille tämä tarkoittaa tuontieräkohtaista näytteenottoa. Tutkimuksen ajan rehut ovat karanteenissa, ja ne otetaan käyttöön vasta negatiivisen salmonellatuloksen varmistuttua.

Omakin laboratorio kelpaa

Aiemmin positiivilistan säännöt vaativat tuontirehujen näytteenottajaksi Eviran valtuuttaman tarkastajan.

Heitä voi yhä käyttää, mutta näytteet voi ottaa ohjeen mukaisesti myös muu asiantunteva henkilö.

Myös tuontirehujen analysointiin hyväksyttävien laboratorioiden määrä laajenee.

Ennen tuontirehut on voinut tutkituttaa vain Eviran omassa tai Eviran hyväksymässä laboratoriossa. Jatkossa kelpaa myös muu laboratorio, jolla on akkreditoitu menetelmä salmonellan tutkimiseen rehuista.

Tämä mahdollistaa esimerkiksi yritysten omavalvontalaboratorioiden käytön.

Näytteenottajalla ja tutkimuksen suorittavalla laboratoriolla voi kuitenkin olla vaikutusta tuloksen todistusarvoon mahdollisissa poikkeamatilanteissa.

Positiivilistan yritykset ilmoittavat jatkossa Eviran lisäksi myös ETT:lle kaikista löytyvistä salmonelloista. Ennen velvollisuus koski vain rehunäytteitä, nyt myös tuotantoympäristöstä otettuja.

TERHI TORIKKA